

Uporaba spletnega orodja

Poklicna zrelost – samoevalvacija s pogovorom

Gradivo za svetovalce

Poklicna zrelost – samoevalvacija s pogovorom je interaktivno spletno orodje v podporo razvoju poklicne zrelosti mladih na prehodu iz osnovnega izobraževanja na trg dela. Orodje smo v partnerskem sodelovanju razvili strokovnjaki iz Danske, Nemčije, Islandije in Slovenije v okviru Erasmus+ projekta »Mladi na prehodu« (Youth in transition, v nadaljevanju YIT). Slovensko različico smo oblikovali sodelavci Javnega zavoda Cene Štupar - CILJ in Centra RS za poklicno izobraževanje v sodelovanju s praktiki in teoretiki, ki so orodje pregledali in testno preizkusili v letih 2019 in 2020.

Namen

Orodje je pripravljeno v podporo svetovalcem iz različnih okolij pa tudi drugim strokovnim delavcem v procesu **individualnega svetovanja** mladim na prehodu v poklicno izobraževanje oziroma na trg dela. S samoevalvacijo in pogovorom, orodje podpira prepoznavanje osnovnih kompetenc mladih na njihovi poti do večje poklicne zrelosti, potrebnih za vstop na trg dela. Spodbuja k novim vpogledom in pristopom do želenih življenjskih sprememb mladih, kot tudi potreb mladih na njihovi poti do večje poklicne zrelosti. To so lahko učenci, ki se odločajo za vstop v srednje poklicno izobraževanje, posebej v vajeniško obliko, in vsi drugi mladi, ki se na poti do poklica in zaposlitve soočajo z različnimi izzivi.

Orodje ni diagnostični pripomoček! Čeprav je pripravljeno tako, da se ob večkratni uporabi lahko opredeljuje napredek posameznika pri posamezni trditvi, ni namenjeno vrednotenju poklicne zrelosti posameznika.

Poklicna zrelost

Poklicno zrelost opredeljujemo kot zmožnost obvladovanja nalog poklicnega ali kariernega razvoja, s katerimi se sooča posameznik. Mladi z visoko stopnjo poklicne zrelosti so realni glede svoje izbire in smiselno pristopajo k preučevanju različnih izobraževalnih in poklicnih možnosti ter sprejemanju pomembnih odločitev glede poklica, ki ustrezajo osebnim sposobnostim in poklicnim interesom.¹

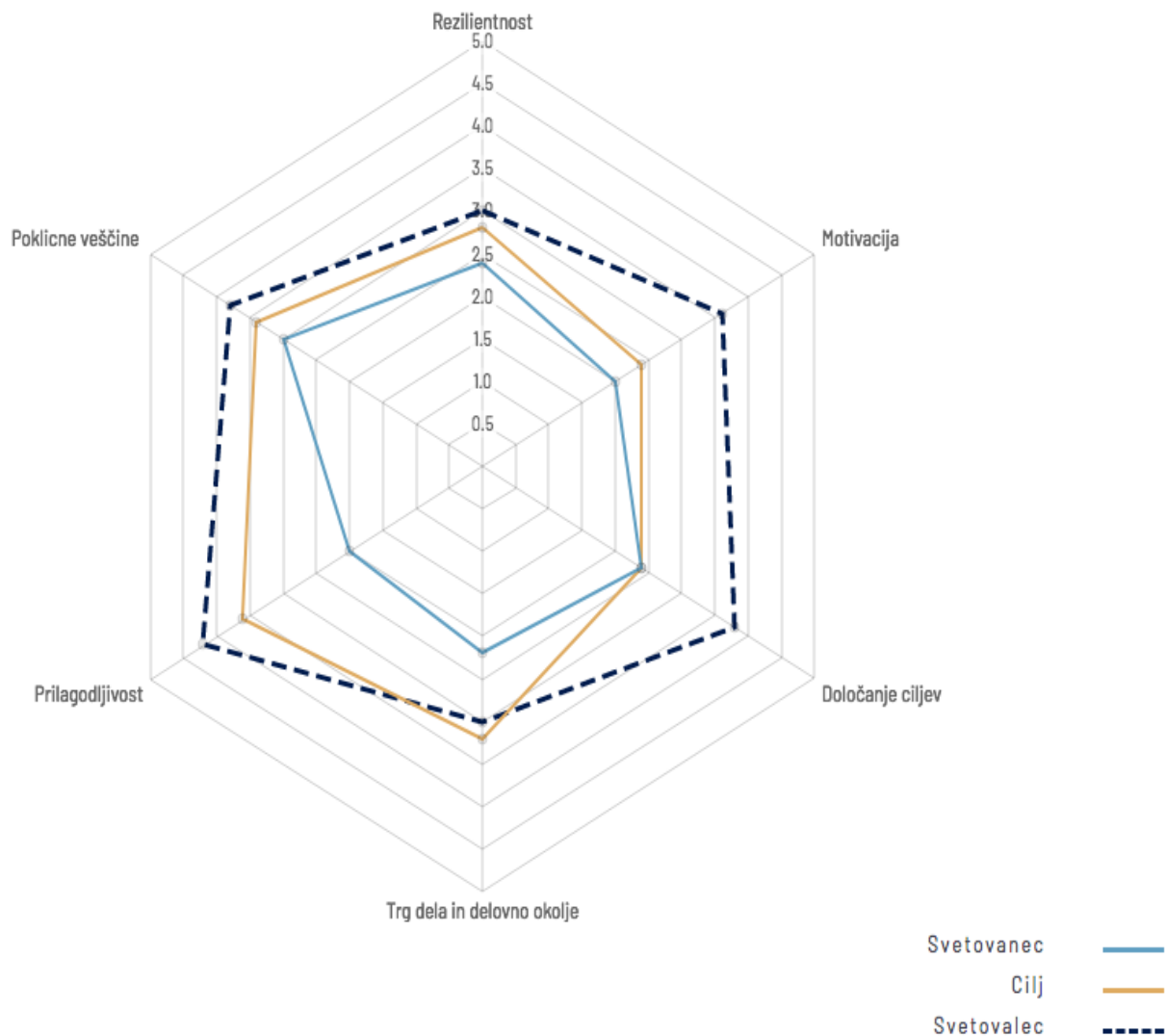
Poklicna zrelost ni enoznačno opredeljen pojem, zato med strokovnjaki s področja karierne orientacije obstajajo razlike v razumevanju koncepta. Pri njegovi opredelitvi smo izhajali iz dejstva, da je smer prehoda iz osnovne šole skoraj izključno pogojena z učenim uspehom in se z učenci, ki vstopajo v poklicno izobraževanje, ne pogovarjamo zares o tem, kaj vstop na trg dela pomeni.

Poklicno zrelost v projektu YIT razumemo kot presečišče šestih ključnih dimenzij: Motivacija | Določanje ciljev | Trg dela in delovno okolje | Prilagodljivost | Poklicne veščine | Rezilientnost. Dimenzije smo podrobneje opredelili in konkretizirali s 30 trditvami, na katere se pri uporabi orodja posameznik odzove z enim od šestih predlaganih odgovorov.

Medtem ko so dimenzije in njihova razlaga skupni rezultat YIT partnerjev, se nacionalne različice razlikujejo, tako glede vsebine kot metod dela in pristopov. Različne so tudi sistemske umestitve. Kakovost procesov projekta in končnih rezultatov so vseskozi zagotavljali partnerji iz Univerze v Hamburgu.

¹ Super, Donald. E. *Vocational Maturity in Mid-Career*. Vocational Guidance Quarterly. Volume 25, Issue 4, pages 294–302, June 1977

Slika 1: Primer prikaza

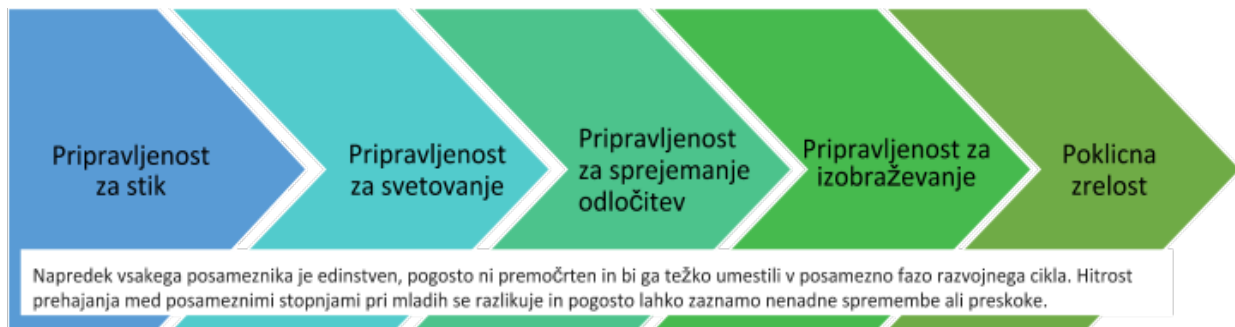

Priporočila za uporabo

Orodje oziroma svetovalni proces, pri katerem se orodje uporablja, je namenjeno podpiri mladim pri odločanju za vpis v poklicno izobraževanje ali vstopanju na trg dela. Individualna pot do cilja je lahko sestavljena iz več ali manj različnih korakov in situacij, ki jih lahko ponazorimo kot preplet cest, postaj, avtocest, slepih ulic in počivališč. Posamezne poti morajo biti zasnovane skupaj z mladimi, v sklopu individualnega svetovalnega procesa.

Eden izmed rezultatov projekta YIT poklicno zrelost integrira v taksonomijo individualnih poti mladih. Taksonomija temelji na danski praksi in obravnava napredek mladostnika na njegovi individualni karierni poti: od njegove pripravljenosti za stik, pripravljenosti za svetovanje, pripravljenosti za sprejemanje odločitev, pripravljenosti za izobraževanje do njegove poklicne zrelosti.

Slika 2: Taksonomija

Zgornja slika prikazuje napredovanje mladostnika kot linearno pot s petimi različnimi fazami, pri tem pa je pomembno upoštevati, da je pot vsakega mladostnika do poklicne zrelosti edinstven proces, ki pogosto ni premočrten in bi ga težko umestili v posamezno fazo razvojnega cikla. Hitrost prehajanja med posameznimi stopnjami se pri mladih razlikuje in pogosto zaznamo nenadne spremembe in preskoke. Glede na taksonomijo in rezultate testiranja orodja v slovenskem prostoru je orodje namenjeno mladim **na prehodu iz faze pripravljenost za izobraževanje v fazo poklicne zrelosti**.

Orodje je namenjeno podpori individualnemu svetovalnemu procesu. Priporočljivo je, da se orodje uporablja po predhodnih pogovorih med svetovalcem in mlado osebo o njegovi situaciji. Optimalna je tista faza procesa svetovanja, ko svetovalec posamezno mlado osebo že dobro pozna ter na točki, ko odnos temelji na medsebojnem zaupanju.

Svetovalno razmerje je treba obravnavati kot zasebno, zato svetovalec pod nobenim pogojem ne sme nikomur razkriti pridobljenih informacij, razen, če je to predhodno jasno dogovorjeno s svetovancem. Še enkrat poudarjamo, naj se orodje ne uporablja kot vrednotenje mlade osebe, čeprav je vrednotenje trditev sestavni del orodja, orodje ni diagnostični pripomoček. Zato je toliko bolj pomembno, da se uporaba orodja odvija znotraj svetovalnega procesa, v katerem mladi osebi svetovalec pomaga pri vzpostavitvi proaktivne naravnosti.

Treba se je izogniti tudi situacijam, ko bi mladi orodje uporabljali brez ustreznih informacij, strokovne podpore in nadaljnega spremljanja. Orodje ni namenjeno samostojni uporabi s strani mladih, saj je prav vzpostavitev odnosa, ki sloni na poglobljenem pogovoru med strokovnim delavcem in svetovancem, glavni cilj orodja in ključ do napredovanja mladostnika na njegovi poti do poklicne zrelosti. Ob ustreznem upoštevanju priporočil, ga svetovalec lahko uporabi tudi v skupinskem pogovoru z dvema ali več mladimi na primer svetovalni delavec v šoli, PUM-O mentor, karierni svetovalec ipd. Uporabi ga lahko tudi učitelj ali učitelj razrednik kot izhodišče za pogovor o posameznih dimenzijah in kompetencah (veščine, znanja in odnos) v okviru aktivnosti poklicne oziroma karijerne orientacije.

Uporaba orodja je zasnovana tako, da se znotraj posamezne dimenzije ovrednoti vsako od petih trditev z enim od šestih možnih odzivov oziroma odgovorov: **“Ni pomembno”**, **“Bilo bi dobro, ampak ...”**, **“Ne vem, če mi uspeva.”**, **“Včasih mi uspe.”**, **“Kar dobro mi gre.”**, **“ To zame drži.”** Ob začetku uporabe orodja se izbere enega od profilov: svetovanec, cilj ali svetovalec. Do istih trditev se lahko svetovanec opredeli dvakrat. Prvič z mislijo na trenutno stanje (izbere gumb “svetovanec”), drugič, pri čemer izbere gumb “cilj”, pa v odnosu do načrtovanega razvoja v nekem prihodnjem obdobju. Tretji gumb “svetovalec” je namenjen temu, da svetovalec poda svoj pogled na situacijo mladega svetovanca, če presodi, da bi to bilo ustrezno in smiselno. Rezultati vseh treh profilov (svetovalec, cilj, svetovanec) se torej nanašajo na svetovanca in odražajo dano situacijo njegovega procesa.

Zbirnik odgovorov se izriše v diagramu, ki ga lahko natisnete. Natisnete lahko tudi daljši dokument, kjer so zapisane vse trditve in opredelitve. Rezultatov ne obravnavamo kot »dobrih« ali »slabih«. Vsak graf odraža situacijo danega trenutka in nakazuje, kje so smiselne nadaljnje razvojne aktivnosti. Skratka, orodje le dopolnjuje proces podpore mladim pri doseganju njihovih ciljev.

Pomembno je, da svetovalec orodje dobro pozna in ga pred prvo uporabo v svetovalnem procesu z mladimi tudi preizkusi. Smiselna je udeležba na usposabljanju, če je na voljo, ali posvetovanje s kolegi svetovalci. Pomemben je razmislek o prepoznavanju in konkretizaciji retrospektivnih in perspektivnih načel. Poudarek naj bo na možnem nadaljnjem razvoju. Pretekle izkušnje mladih so pomembne pri soustvarjanju individualne karierni poti. Vendar negativne izkušnje ne smejo postati vzrok za posameznikov 'zastoj' na poti do poklicne zrelosti, ampak naj služijo kot referenčna točka pri razumevanju posameznikovih opredelitev do posameznih dimenzij orodja.

Za posamezne dimenzije in trditve, ki sestavljajo orodje, je pogosto smiselno opredeliti konkretne poklicne situacije, ki ustrezajo kontekstu vsakega posameznika. V svetovalnem pogovoru z mladim, ki še nima izkušenj, opredeljenih v trditvah, je smiselno poiskati primerljive situacije iz njegovega osebnega in tudi šolskega življenja.

Tehnične značilnosti in podatki

Uporaba in delovanje spletnega orodja sta odvisni od ustrezne internetne povezave. Orodje je preizkušeno za optimalno delovanje v naslednjih brskalnikih: Google Chrome, Firefox, Microsoft Edge in Safari. Uporabniška izkušnja v Explorer IE11 je lahko omejena.

Spletne strani med reševanjem ne zapuščajte, saj se podatki ne hranijo! Končni rezultat lahko natisnete v pdf formatu ali kot grafični prikaz odgovorov (polarni graf) ali kot razširjeno različico z odgovori pri posameznih trditvah vseh dimenzij. Orodje si lahko tudi [natisnete](#) in ga uporabljate tiskani obliki, seveda pri tem ni grafičnega prikaza odgovorov.

Veljavnost

Orodje ni niti psihometrično orodje niti objektivni merilni instrument. Njegova veljavnost je povezana z njegovim vplivom na spodbujanje dialoga med svetovalcem in svetovancem na poti do poklicne zrelosti posameznika. Orodje torej ni namenjeno ločeni uporabi (od procesa svetovanja ali ostalih orodij in pripomočkov) in ga je smiselno umestiti v kontekst, kadar se za to pokaže potreba v svetovalnem procesu mladostnika. Strokovnjaki z vlogo in kompetencami skavta² lahko svetujejo kje, kdaj in kako uporabiti orodje pri mladih na prehodu.

Testiranje je potekalo v letih 2019-2020, v katerega so bili vključeni tako mladi kot strokovni delavci na Danskem (100), Islandiji (15) in v Sloveniji (60).

²Skavt je nov profil strokovnega delavca v slovenskem prostoru in je rezultat projekta YIT. Vlogo »skavta« razumemo kot vlogo strokovnega delavca, ki celovito usmerja in koordinira podporo mlade osebe na prehodu. Kompetenčni profil skavta vključuje tako organizacijsko kot tudi svetovalno vlogo. Vlogo skavta lahko izvaja več različnih strokovnjakov, odvisno od sistemskih značilnosti posameznega okolja. Ključno je, da je skavt več individualnega svetovanja, temelječega na načelih kariernega razvoja, ter da koordinira podpirne iniciative različnih strokovnih področij. Vlogo skavta lahko dosežemo z razvojem kompetenc strokovnih delavcev. Če želite izvedeti več o profilu skavta kliknite na [kompetenčni profil skavta](#).

Avtorji

Orodje *Poklicna zrelost – samoevalvacija s pogovorom* so razvili strokovnjaki v okviru Erasmus+ projekta »Mladi na prehodu« (2018-2021) (Youth in transition, <https://youth-it.cool/>). Orodje, ki je nastalo v partnerskem sodelovanju pod vodstvom UU Danmark in ga sestavlja 7 organizacij iz štirih evropskih držav: Danske, Islandije, Nemčije in Slovenije, je prilagojeno posamezni partnerski državi projekta. Slovensko različico smo oblikovali sodelavci Javnega zavoda Cene Štupar - CILJ in Centra RS za poklicno izobraževanje v sodelovanju s praktiki in teoretiki, ki so orodje pregledali in testno preizkusili v letih 2019 in 2020. Pripravljena je tudi skupna različica orodja v angleškem jeziku, ki tekom projekta ne bo uporabljena v praksi, bo pa zainteresiranim svetovalcem na voljo za ponazoritev načel in uporabnosti.

Kontaktne osebe:

Ferry Stepančič, ferry.stepancic@cene-stupar.si, 030 659 599

Polona Prosen Šprajc, polona.prosen.sprajc@cpi.si, 01 5864 205

